

Vensters - thema 4

Haalbaar organiseren

VENSTER 1

Maaïke Slaats, leraar basisonderwijs

Het belang van plusklasonderwijs vanaf groep 1

Jonge kinderen zijn van nature nieuwsgierig en ondernemend. Ze willen de wereld begrijpen en ontdekken. Zij stellen ons de leukste vragen. Hoe mooi is het als je in hun behoefte kunt voorzien om wereldwijzer te worden, deze kinderen ziet en erkent in hun zijn? De kinderen zelf aan het denken zet, met oplossingen laat komen en vooral laat ontdekken?

Observeren is heel belangrijk. Ook het mogelijk onderpresterende kind wil je meenemen in het aanbod. Dat is in de praktijk nog niet zo eenvoudig.

VENSTER 2

Maaïke Slaats, leraar basisonderwijs

Het aanbod in de plusklas voor leerlingen in groep 1-2

Ik bied meer verdieping en verbreding aan, zet de kinderen aan het denken, maar focus ook op een stukje ontwikkeling van een kind zelf door met persoonlijke leerdoelen te werken. Tijdens de lessen probeer ik hen juist verder te helpen door vragen te stellen en hen zelf met mogelijke antwoorden te laten komen. Het gaat me vaak ook om het proces.

De groep is kleiner, waardoor je dieper op iets in kunt gaan, zelfs meer filosofisch kunt zijn. Er is ook meer tijd voor hen. Denken kost immers tijd, zeker bij jonge kinderen. Je kunt zelfs met jonge kinderen echt uitdagende projecten doen. Door ze mede-eigenaar te maken van datgene wat ze willen gaan leren creëer je hoge betrokkenheid en verrassen ze je met keuzes voor onderwerpen. Dat maakt het extra leuk!

Dat neemt niet weg dat ik ook activiteiten aanbied waarmee ze vervolgens zelf in de eigen groep verder kunnen. Onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen stopt niet bij een plusklas, maar gaat door in de dagelijkse praktijk.

Dat geldt ook omgekeerd. Dat wat kinderen in de plusklas leren, kan ook inspirerend zijn voor kinderen die niet in de plusklas zitten.

VENSTER 3

Gerlinde Winters, leraar en specialist begaafdheid Beatrixschool Rijssen

Hoe beoordeel je de resultaten van de producten die (hoog)begaafde leerlingen maken en die niet tot het 'gewone' leerstofaanbod behoren?

In de bovenschoolse plusgroep beoordeel ik sommige onderdelen. Ik maak bijvoorbeeld gebruik van de lessen van het vooruitwerklab; die beoordeel ik niet, maar ik geef feedback op het proces en het product. Ook laat ik de leerlingen zelf reflecteren.

Voor een eigen onderzoek (onderzoeksvraag en deelvragen) met presentatie en het maken van een spel, laat ik de leerlingen door middel van een werkvorm zelf een rubric maken en beoordelen de leerlingen en ikzelf aan de hand van die rubric. Aan de rubricitems 'hang' ik cijfers en leerlingen krijgen zo een cijfer voor hun product. Voor het houden van een pitch stel ik zelf criteria op.

VENSTER 4

Gerlinde Winters, leraar en specialist begaafdheid Beatrixschool Rijssen

Hoe communiceer je met ouders over de vorderingen die hun kind maakt?

De leerlingen van de bovenschoolse plusklas krijgen twee keer per jaar een portfolio. Daarin evalueren de leerlingen en ik hoe er aan de opgestelde doelen zijn gewerkt. Daarnaast 'scoren' de leerlingen zichzelf op een aantal vaardigheden, die ook in het portfolio worden vermeld.

Verder geef ik cijfers voor een aantal producten en die onderbouw ik door middel van een verhalend stukje. Met de ouders en leerling heb ik over beide portfolio's een gesprek, en tijdens dat gesprek stellen we ook samen nieuwe doelen op.

VENSTER 5

Froukje Henstra, docent Engels en specialist hoogbegaafdheid op Lyceum Ypenburg

Hoe zorgen jullie bij jullie op school dat onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen 'haalbaar' georganiseerd kan worden?

Ik heb me als coördinator HB eerst beziggehouden met het onderzoeken van de visie van school op (hoog)begaafdheid en wat er al aan beleid was. Dat was erg weinig, en daar ben ik dus eerst mee aan de slag gegaan in samenwerking met een commissie van collega's, afdelingsleiders, de onderwijsconrector en de zorg. Ik mocht de RITHA-opleiding volgen, die mij daarbij erg geholpen heeft. Verder heb ik mij aangesloten bij de bestaande ondersteuningsstructuur die er al was op school, waarin getrainde leraren, externen en zorgmedewerkers elk op een eigen specialisme leerlingbegeleiding en -coaching verzorgen. Samen met de coördinatoren passend onderwijs screen ik nieuwe aanmeldingen op mogelijke kenmerken van (hoog)begaafdheid en we doen sinds dit jaar de VO Quick-Screening (VOQS) ten behoeve van de signalering van (hoog)begaafde leerlingen. Ten slotte werk ik op dit moment hard aan educatie en ondersteuning voor mentoren en leraren zodat zij in de praktijk beter kenmerken van (hoog)begaafdheid en/of onderpresteren kunnen signaleren en ook hun onderwijs in de klassituatie meer passend kunnen maken voor (hoog)begaafde leerlingen.

Met leerlingen die op basis van dossier of door de voorgenoemde punten komen bovendrijven (en hun ouders en mentor) spreek ik over hun leerbehoeften en uitdagingen, en zo nodig volgen zij begeleiding in peergroepen of individueel en kan er maatwerk worden toegepast op hun onderwijs (versnellen, compacten en verrijken). De keuzes die we daarin maken, hangen af van hun hulpvraag en hun behoeften. We werken hierbij dus handelingsgericht, en niet op basis van drempels zoals een IQ-test.

VENSTER 6

Froukje Henstra, docent Engels en specialist hoogbegaafdheid op Lyceum Ypenburg

Wat vraagt de manier waarop jullie het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen organiseren van de kennis en vaardigheden van de betrokken leraren?

De waardering, uitvoering en borging van je beleid staat of valt wat mij betreft met de kennis en vaardigheden van iedereen in de school. Het kan niet zo zijn dat alles wat (hoog)begaafdheid is op de schouders van de coördinator HB blijft rusten: ten eerste is dat een risico voor de continuïteit, maar het is ook een risico voor de uitvoering en voor het draagvlak binnen de school. Als leraren voldoende basiskennis hebben van (hoog)begaafdheid helpt dit niet alleen bij het signaleren van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid maar ook bij het competentiegevoel en het urgentiebesef dat nodig is voor het maken van veranderingen in het onderwijs. In de directielaag is kennis belangrijk voor het uitwerken van visie op (hoog)begaafdheid in het schoolbeleid en het toewijzen van voldoende middelen.

Ik ben er op school mee bezig om die kennis zowel laagdrempelig en informeel als georganiseerd te delen, maar ook door leraren en mentoren op aanvraag of casusbasis te helpen hun vaardigheden te ontwikkelen. Hoe verrijk ik op een haalbare manier mijn onderwijs? Hoe kan ik mijn vak compacten voor deze leerling? Hoe ondersteun ik als decaan de (hoog)begaafde leerling die last ervaart van diens grote en brede potentieel bij de studiekeuze? Hoe kunnen we cultureel responsief lesgeven toepassen om kansengelijkheid te bevorderen, ook in het licht van (hoog)begaafdheid op onze school? (Hoog)begaafdheid is een complex ding en hoe meer mensen een stukje ervan begrijpen, hoe beter we leerlingen begrijpen en kunnen helpen.

VENSTER 7

René Maats, ECHA Specialist in Gifted Education, docent Beeldende Kunst en Vormgeving havo/vwo en docent plusklassen po en vo op het Zuyderzee Lyceum in Emmeloord

Welke praktische stappen neem jij om de leeromgeving uitdagender te maken en zo de ontwikkeling van (hoog)begaafde leerlingen te stimuleren?

Voor leerlingen uit groep 8 van basisscholen in de regio is een verrijkgroep ingericht, waarin zij een dagdeel per week deelnemen aan een programma binnen het voortgezet onderwijs. Deze groep wordt begeleid door een specialist in (hoog)begaafdheid. Het programma is expliciet niet regulier van aard en bevat vakken en thema's die doorgaans niet binnen het primair onderwijs aan bod komen, zoals kunstgeschiedenis, gebarentaal, Chinees en yoga. De opdrachten zijn opgebouwd volgens hogere-orde-denkvaardigheden (Taxonomie van Bloom), waardoor leerlingen worden uitgedaagd tot analyse, evaluatie en creatie.

Een essentieel aspect van deze aanpak is het ontmoeten van een peergroup: het ervaren van intellectuele gelijkwaardigheid en sociale herkenning bevordert de ontwikkeling en het welbevinden. Daarnaast wordt gewerkt aan executieve vaardigheden door middel van creatieve en uitdagende opdrachten.

Meer informatie is te vinden op de website van het Zuyderzee Lyceum.

VENSTER 8

Yvonne den Boer, lid Provinciale Staten Flevoland, lid raad van toezicht National Talent Centre of the Netherlands

Hoe kun je als leraar voorkomen dat (hoog)begaafde leerlingen te weinig uitgedaagd worden en onvoldoende feedback of begeleiding krijgen tijdens de lessen?

Je kunt (hoog)begaafde leerlingen uitdagen door een nieuw onderwerp in een groter geheel te plaatsen, het te verbinden met andere onderwerpen, ermee de breedte en de diepte in te gaan, er verbanden mee te laten leggen of het te verplaatsen in ruimte en tijd. (Hoog)begaafde leerlingen worden pas echt uitgedaagd als de leerstof complex is, vervlochten en in relatie met andere onderwerpen. Een (hoog)begaafde leerling zal zelden een onderwerp als opzichzelfstaand opvatten. Dat vraagt omdenken, omdat leraren opgeleid zijn om juist eenvoudig te starten en in kleine stappen de leerstof op te bouwen naar een groter geheel. De methodes zijn ook zo ingericht.

Een les starten met een mindmap of woordweb waarmee de complexiteit van een onderwerp zichtbaar wordt en meteen de beginsituatie van leerlingen in kaart brengt, werkt vaak goed. Je zult dan zien dat een aantal leerlingen je lesdoel al beheerst en waar de uitdagingen nog zitten. Dan kun je gaan werken met extra lesdoelen, de pluslesdoelen. Zo houd je de leerlingen bij de groep en bied je toch schurende lesstof en opdrachten aan.

De cognitieve ontwikkelingsvoorsprong die (hoog)begaafde leerlingen laten zien, doet leraren veronderstellen dat deze leerlingen ook op de andere ontwikkelingsgebieden sterker ontwikkeld zijn, denk aan de emotionele ontwikkeling of zelfstandigheid. Dat is niet altijd zo en dat kan voor spanning zorgen. Dit vraagt vooral een goede organisatie waarbij je de momenten voor feedback en begeleiding vastlegt in je planning én het vraagt de nabijheid van een pedagogisch sensitieve leraar.